

Tvarosloví

Skloňování substantiv

- ze **samohláskových kmenů** byly dobře zastoupeny:
 - o-kmeny a jo-kmeny mužské a střední,
 - a-kmeny a ja-kmeny ženské i mužské,
 - částečně u-kmeny (jen maskulina),
 - i-kmeny ženské a mužské,
 - tzv. ū-kmeny dlouhé (jen femininum)
- z **kmenů souhláskových** mají doklady n-kmeny mužské a střední, s-kmeny, r-kmeny (pouze dvě feminina) a nt-kmeny

kmeny samohláskové:

kmen. přípona	vzor		
	M	F	N
1. -o-	rabъ	-	lěto
-jo-	моѡъ, krajъ	-	поље
-ьjo-	ѡрѣбъѡ ("los") Georgъѡ ("Jiří")	ѡena	знаменъѡe
2. -a-	sluga	ѡena	-
-ja-	junоѡa	duѡa	-
-ьja-	balъѡji ("lékař")	ladъѡji ("lod")	-
3. -u-	synъ	-	-

4. -i-	рѣтъ	kostib	-
5. -ū-	-	сръкы ("církev", "kostel")	

kmeny souhláskové

1. - n -	kamy / kamene	-	imę ("jméno")
2. - s -	-	-	slovo
3. - nt-	-	-	otročę ("chlapec"), ("dítě")
4. - r -	-	mati/matere	-

o-kmeny

o-kmeny tvrdé: vzor mask. rabъ (vlъkъ, bogъ, duchъ)

vzor neuter lęto (jъgo)

o-kmeny měkké: jo-kmeny vzor mask. mоѣъ (krajъ); vzor neuter pole

ъjo-kmeny - vzor maskulin žrębъjъ ("los"), Gergъjъ ("Jiří"); vzor neuter znamenъje

o-kmeny tvrdé: Maskulina			Neutra		
singulár	plurál	duál	singulár	plurál	duál
1. rabъ	rabi	raba	lęto	lęta	lętě (jъdze)
2. rabu	rabъ	rabu	lęta	lęтъ	lętu

3. rabu	rabomъ	raboma	lětu	lětom	lětoma
4. rabъ	raby	=l.	=l.	=l.	=l.
5. rabe vl <u>б</u> če bože duše	=l.	=l.	=l.	=l.	=l.
6. rabě vl <u>б</u> cě bodzě dusě	raběchъ vl <u>б</u> cěchъ bodzěchъ dusěchъ	=2.	lětě j <u>б</u> dzě	lětěch j <u>б</u> dzěchъ	=2.
7. rabom <u>б</u>	raby	=3.	lětom <u>б</u>	lěty	=3.

o-kmeny měkké: Maskulina			Neutra		
1. mоžъ krajъ	mоži krajі	mоža krajа	poіe	poіа	poіi
2. mоža krajа	mоžъ krajъ	mоžu krajу	poіа	poіí	poіí
3. mоžu krajу	mоžemъ krajemъ	mоžema krajema	poіu	poіemъ	poіema
4. mоž krajъ	mоže kraj	= 1.	= 1.	= 1.	= 1.

5. možu kraju	= 1.	= 1.	= 1.	= 1.	= 1.
6. moži kraji	množichъ krajichъ	= 2.	poí	polichъ	= 2.
7. možemъ krajemъ	moži kraji	= 3.	poíemъ	poli	= 3.

a-kmeny, ja-kmeny, ѡja-kmeny

vzory: a-km. F. žena, M. sluga: ja-km. F. duša, M. junoša:

- k a-kmenům (tvrdým, ja-kmenům a ѡja-kmenům) patřila substantiva rodu mužského a ženského. Feminina, zvláště a-kmenová, byla početnější než maskulina.
- koncovky feminin i maskulin byly stejné
- rozdíl v koncovkách a-km. tvrdých a měkkých je většinou způsoben psl. přehláskou o>e, např. 5. sg. ženo x duše
- substantiva s kořenem na veláru mají před -ě- dvojhlasového původu 2. palatalizaci.

a - kmeny feminina			maskulina		
singulár	plurál	duál	singulár	plurál	duál
1. žena	ženy	ženě	sluga	slugy	sludže
2. ženy	ženъ	ženu	slugy	slugъ	slugu
3. ženě	ženamъ	ženama	sludže	slugamъ	slugama
4. žen <u>o</u>	1.	1.	slug <u>o</u>	1.	1.
5. žen <u>o</u>	1.	1.	slug <u>o</u>	1.	1.

6. ženě	ženachъ	2.	sludžě	slugachъ	2.
7. ženojǫ	ženami	3.	slugojǫ	slugami	3.

ja - kmeny feminina			maskulina		
singulár	plurál	duál	singulár	plurál	duál
1. duša	dušę	duši	junoša	junošę	junoši
2. dušę	duš ь	dušju	junošę	junoš ь	junošju
3. duši	dušamъ	dušama	junoši	junošamъ	junošama
4. dušǫ	1.	1.	junošǫ	1.	1.
5. duše	1.	1.	junoši	junošachъ	2.
6. duši	dušachъ	2.	junoši	junošachъ	2.
7. dušejǫ	dušami	3.	junošejǫ	junošami	3.

u-kmeny (jen maskulina), vzor synъ

- deklinace u-kmenová začala již v psl. splývat s o-kmenovou. Příčinou je jednak shoda v rodě, jednak shodná koncovka v nominativu a akuzativu., tj. v pádech s vysokou frekvencí
- za původní u-kmeny se pokládá 9 substantiv:
synъ, domъ, roľъ, volъ, miгъ, čipъ. sanъ, synъ, medъ
- v jazycích západoslovanských a východoslovanských pronikla u-kmenová koncovka 7. sg.

k o-kmenům obecně: рабѣтъ stejně jako сынѣтъ

	singulár	plurál	duál
1.	сынѣ	сынѣве	сынѣ
2.	сынѣ	сынѣовѣ	сынѣовѣ
3.	сынѣовѣ	сынѣтъ	сынѣта
4.	сынѣ	сынѣ	1.
5.	сынѣ	1.	1.
6.	сынѣ	сынѣчѣ	2.
7.	сынѣтъ	сынѣтѣ	3.

ŭ – kmeny, vzor сръкы - fem.

- tato deklinace je samohlásková, ale sblížila se s kmeny souhláskovými

i-kmeny, vzor M. рѣтъ, F. костѣ

- koncovky i-kmenů mužských a ženských se liší jen málo, a to: v sg. (рѣтъ - костѣ) a v nom. a vok. pl. (рѣтър - костѣ)
- feminina byla početnější než maskulina
- nepočetnost maskulin a shody v pádové koncovce 1. a 4. sg. vedly k splývání s jo-kmeny, které naopak od i-kmenů přejímaly některé koncovky
- s i-kmeny splývaly také kmeny konsonantické

Skloňování kmenů souhláskových

n-kmeny, vzor - maskulin камы/камене, vzor neutra ime/imene

- zvláštní koncovky konsonantické deklinace jsou zachovány jen málo; kromě 1. sg. mask. i neuter jen v 2. a 6. sg., v 1. pl. mask. a v 2. plur. mask a neuter.

- v ostatních pádech se projevuje splývání s i-km., příp. s o-km (1., 4., 5. pl. neuter).
- Instrumentál plur. neutr má doklad jen u substantiv břemѣ ("břemeno"): břemeny.

s - kmeny, jen neutra, vzor slovo/slovese

- u s-kmenů jsou zvláštní konsonantické koncovky zachovány jen v 2. a 6. sg.

nt - kmeny, jen neutra, vzor otročę (chlapec, dítě)

- konsonantické koncovky jsou opět jen v 2. a 6. sg. a v 2. pl.
- v této skupině jsou jména mláďat (např. žřebę = "hříbě"), telę, oslę (oslátko), nejsou doklady na všechny tvary

r - kmeny, jen feminina, vzor mati - matere

- r-kmeny byla významově uzavřená skupina jmen příbuzenských a patřila sem i maskulina, např. frater (bratr), soror (sestra)
- do stsl. patřila do této deklinace již jen 2 subst.: mati a dęšti (dcera).
- konsonantické koncovky má skoro důsledné zachování: sg. (matere, dęštere) - zřídka se objevuje i-kmenový novotvar materi - sg. materę, dęšterę.